

OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

**“Hududlarni sanoatlashtirish va
innovatsion hududga aylantirish
istiqbollari: xalqaro tajriba, muammo
va yechimlar”**

mavzusidagi

xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

**MATERIALLARI
TO‘PLAMI**

2025-yil 14-15-Aprel

GULISTON-2025

**OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI**

**“Hududlarni sanoatlashtirish va
innovatsion hududga aylantirish
istiqbollari: xalqaro tajriba, muammo
va yechimlar”**

mavzusidagi

xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

**MATERIALLARI
TO‘PLAMI**

2025-yil 14-15-Aprel

GULISTON-2025

UDK: 338.1

KBK:65.05

H 76

“Hududlarni sanoatlashtirish va innovatsion hududga aylantirish istiqbollari: xalqaro tajriba, muammo va yechimlar” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami. Guliston davlat universiteti.—G.: 2025.- 1764 b.

Ushbu to‘plam “Hududlarni sanoatlashtirish va innovatsion hududga aylantirish istiqbollari: xalqaro tajriba, muammo va yechimlar” mavzusida bo‘lib, unda hududlarni sanoatlashtirishning global tendensiyalari: xalqaro tajriba va yangi texnologiyalar, yangi sanoatlashtirish va innovatsion texnologiyalarning moliyaviy-huquqiy mexanizmlari (vositalari)ni takomillashtirish investitsiyon jozibadorligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etishga zamonaviy yondoshuvlar, Xitoy tajribasi asosida Sirdaryo viloyatida bio-farmatsevtika, qurilish materiallari, qishloq xo‘jaligi, oziq-ovqat, elektro-texnika, tibbiyot, ta‘lim sohalarini rivojlantirish orqali ilg‘or innovatsiyalar hududiga aylantirish istiqbollari, hududlarni innovatsion rivojlantirishning yangi bosqichi: sun‘iy intellekt va raqamli texnologiyalarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirishdagi xorijiy tajribalar, yashil iqtisodiyot - hududlarning barqaror rivojlanishini ta‘minlashning muhim sharti: resurslarni tejash va atrof-muhitni muhofaza qilish va uni amalga oshirishdagi muammolar va imkoniyatlar, hududlarni innovatsion rivojlantirishda kadrlar tayyorlash va ilg‘or bilimlarni qo‘llashda ta‘lim tizimining yangilanishi va malakali mutaxassislarni jalb qilishning ilmiy va amaliy jihatlari, intellektual, innovatsion texnologiyalar kabi mavzularga oid tadqiqot ishlari va ilmiy qarashlari aks ettirilgan materiallarning bayoni keltirilgan.

To‘plamga oliy o‘quv yurtlarida iqtisodiy muammolar bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o‘qituvchilar, doktorantlar, tadqiqotchilar, vazirlik, qo‘mita va turli mulkchilik shaklidagi korxona va tashkilotlarning yetakchi mutaxassislari, magistr va talabalarning ilmiy izlanishlari natijalari kiritilgan. Shuningdek, xalqaro ilmiy-amaliy anjuman to‘plamidagi materiallarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va keltirilgan me‘yoriy-huquqiy hujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga muallifning o‘zlari mas‘uldirlar.

Anjuman materiallari Guliston davlat universiteti Ilmiy texnik kengashining 4-sonli qarori asosida nashrga tavsiya etilgan.

TAHRIR HAY’ATI

1. Xodjiyev Muxsin Tadjiyevich	GulDU rektori, tahrir hay’ati raisi;
2. Murodov Orif Jumayevich	GulDU, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, tahrir hay’ati raisi muovini;
3. Djurayev Mansur Egamberdiyevich	GulDU, Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik xodimlar tayyorlash bo‘limi boshlig‘i, mas‘ul kotib;
4. Sharipov Fazliddin Galiyevich	GulDU, o‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, tahrir hay’ati a‘zosi;
5. Maxmudov Serali Xusanovich	GulDU, Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar fakulteti dekani, tahrir hay’ati a‘zosi;
6. Norimova Guljahon Abdiganiyevna	GulDU, Xalqaro hamkorlik bo‘limi boshlig‘i, tahrir hay’ati a‘zosi
7. Begimqulov Javohirbek Jo‘raqul o‘g‘li	GulDU, Iqtisodiyot kafedrası tayanch doktoranti, tahrir hay’ati a‘zosi

Kompyuterda sahifalovchilar: J.Begimqulov, J.Husenov

Ushbu to‘plam mualliflarning qo‘lyozmalari asosida o‘zgartirishlarsiz to‘laligicha tayyorlandi va chop etildi.

©Guliston davlat universiteti, 2025-yil.

10. Гафурова, Л. А., Шарипов, О., Махкамова, Д. Ю., Аблакулов, М., & Курбанов, М. (2016). Некоторые агробиотехнологии повышения плодородия орошаемых луговых аллювиальных почв пустынной зоны. In Почвоведение-продовольственной и экологической безопасности страны (pp. 110-112).

11. Gafurova, L. A., Karimov, A., Makhkamova, D. Y., & Ablakulov, M. Actinomycetes in saline irrigated gray-earth meadow soils of the Syrdarya viloyat (farm Galaba Bayaутsky fog). XI Mezhdunarodnaya nauchnoprakticheskaya konferentsiya «Agrarnaya naukasel'skomu khozyaistvu», Barnaul, 04-05 fevralya 2016, 6-68.

12. Nurillayev, S. U., & Obloqulov, M. R. (2023). ENZYMATIC ACTIVITY OF IRRIGATED MEADOW SOILS OF THE NORTHEASTERN PART OF THE MIRZACHUL OASIS. International Journal of Advance Scientific Research, 3(06), 101-106.

13. Masharipov, N.K., Oblaqulov, MR, & Nishonov, BZ (2024). SARDOBA TUMANI SUGARILISH MUMKIN CHIMOSLI TUROQLARNING CHINIRGAN HOLATI VA UNING UNIMLIGI. Texnologiya va innovatsiyalar Evroosiyo jurnali , 2 (2), 29-32.

14. А.А.Мусурманов, М.А.Алибеков, & Н.Хайиталиева (2024). МИРЗАЧЎЛ ВОҲАСИ СУҒОРИЛАДИГАН ТУПРОҚЛАРИНИНГ СУВ-ФИЗИКАВИЙ ХОССАЛАРИ. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 1 (9), 12-15. doi: 10.5281/zenodo.11392827

15. Парпиев, Ғ., Машарипов, Н., Дилмуродов, А., Облокулов, М., Менгликулов, Э., Сагдуллаев, О., Қиличева, Н., Джумабекова, Н., & Умаров, Б. (2024). УНУМДОР ЕРЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА ИҚЛИМНИНГ РОЛИ. Interpretation and Researches. извлечено от <https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/3097>

MUSTAQILLIK DAVRI O‘ZBEK HAJVIY ADABIYOTIDA KULGI TURLARI

Elbek OQBO‘TAYEV,

Guliston davlat universiteti tayanch doktoranti

E-mail: masterrprikol@gmail.com

Tel: (97) 568 02 93

Annotatsiya

Mazkur maqolada mustaqillik davri o‘zbek hajviy hikoyalarida kulgi turlarining qo‘llanilishi, ularning badiiy, estetik va ijtimoiy funksiyalari tahlil qilinadi. Yozuvchilarning humor, satira, ironiyadan foydalanish orqali voqelikni yoritishdagi mahorati yoritiladi. Kulguning o‘rinli va o‘rinsiz ishlatilishi asarning mazmuni va estetik ta’siriga qanday ta’sir ko‘rsatishi misollar bilan tahlil etiladi. Shuningdek, kulgi vositasida jamiyatdagi stereotiplarni buzish, tanqid

yondashuvni shakllantirish va o‘quvchini tarbiyaviy jihatdan yo‘naltirish imkoniyatlari ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: mustaqillik davri, hajviy hikoya, kulgi, humor, satira, kinoya, ironik tasvir, estetik ta’sir, o‘rinli kulgi, bachkanalik, adabiy tanqid, ijtimoiy muammo

Mustaqillik davri o‘zbek hajviy adabiyotida kulgi turlarining xilma-xilligi kuzatiladi. Yozuvchilar humor, satira, kinoya va ironiyadan foydalanib, jamiyatdagi muhim masalalarni yoritishga erishganlar. Bu davrda kulgi milliy qadriyatlarni zamonaviy muammolar bilan uyg‘unlashtirish va stereotiplarni buzishda samarali vosita bo‘lgan.

Kulgi turlari badiiy adabiyotda estetik zavq, ijtimoiy tanqid va tarbiyaviy vazifalarni bajarishga xizmat qiladi. Ular orqali yozuvchi o‘quvchining diqqatini voqelikka qaratadi, qahramonlarning xarakterini ochib beradi va jamiyatdagi dolzarb muammolarni yorqin ifodalaydi. Mustaqillik davri o‘zbek adabiyotida kulgi turlarining badiiy va estetik imkoniyatlari yanada boyib, adabiy jarayonning muhim qismi sifatida o‘z o‘rnini mustahkamladi.

Kulgi badiiy adabiyotda estetik ta’sirni oshirish, o‘quvchini hayratlantirish va jamiyat muammolarini yoritishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Ammo kulgining o‘rinli yoki o‘rinsiz ishlatilishi asarning mazmuni va estetik qiymatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Kulgi qanchalik o‘rinli qo‘llanilsa, asar zavq bag‘ishlab, o‘quvchini muammolar haqida chuqurroq mushohada qilishga undaydi. Aksincha, o‘rinsiz ishlatilgan kulgi esa asarning estetik me’yorlarini buzib, uning umumiy ta’sirini zaiflashtirishi mumkin.

1. Kulguning o‘rinli ishlatilishi

a) Voqelikni chuqurroq anglash vositasi sifatida

b) Voqealarni muvozanatlash

Dramatik va tragik voqealar orasida kulgi uyg‘unligi asarning hissiy ta’sirini kuchaytiradi. Kulgi yordamida yozuvchi o‘quvchini og‘ir va jiddiy mazmunni qabul qilishga yengillik yaratadi.

c) Tanqidiy yondashuvni shakllantirish

O‘rinli qo‘llangan kulgi o‘quvchini voqelikni tanqidiy baholashga undaydi. Masalan, satirik kulgi jamiyatdagi ijtimoiy noxushliklarni ochiq ko‘rsatib, ularni bartaraf etish zarurligini ta’kidlaydi.

d) Qahramon xarakterini ochib berish

Kulgi yordamida yozuvchi qahramonlarning ichki dunyosini, ularning turmushga bo‘lgan munosabatini va insoniy zaifliklarini ochib beradi. O‘rinli qo‘llangan kulgi xarakterlarni yanada hayotiy qiladi.

2. Kulguning o‘rinsiz ishlatilishi

a) Mazmun va shakl uyg‘unligining buzilishi

O‘rinsiz ishlatilgan kulgi asarning mazmuni va badiiy shakli o‘rtasidagi muvozanatni buzadi. Bu holatda kulgi jiddiy mazmunga zid bo‘lib, o‘quvchini chalkashtiradi yoki asarning umumiy ta’sirini kamaytiradi.

b) Bachkanalik va sun'iylik

Bachkana va sun'iy kulgi o'quvchiga zavq bag'ishlash o'rniga, asar qiymatini pasaytiradi. O'rinsiz bo'rttirilgan qahramonlar va vaziyatlar ko'pincha badiiy asarning estetik me'yorlariga zarar yetkazadi.

c) Qahramon xarakteriga mos kelmaslik

Kulgi qahramonning xarakteri yoki vaziyatning tabiati bilan uyg'un bo'lmasa, bu holat asarning ishonarli emasdek tuyulishiga olib keladi. Natijada, o'quvchining asar mazmuniga bo'lgan e'tibori susayadi.

d) Noo'rin kulgining madaniy va ma'naviy ta'siri

Ba'zi hollarda noo'rin ishlatilgan kulgi ijtimoiy yoki madaniy jihatdan salbiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, kulgi o'quvchida noto'g'ri stereotiplarni shakllantirishi yoki axloqiy qadriyatlarga zid ma'nolarni ifodalashi mumkin.

3. Kulguning ta'siri

a) Estetik ta'sir

O'rinli ishlatilgan kulgi asarning estetik zavq uyg'otuvchi jihatini oshiradi. U o'quvchiga voqealarni hayotiyroq tasavvur qilish imkonini beradi va ularning mazmunidan zavqlantiradi.

b) Ijtimoiy-tanqidiy ta'sir

Kulgi jamiyatdagi muammolarni yoritishda tanqidiy vosita sifatida xizmat qiladi. U orqali yozuvchi ijtimoiy adolatsizlik, axloqiy zaiflik va stereotiplarni fosh etadi.

c) Tarbiyaviy ta'sir

Kulgi vositasida yozuvchilar o'quvchiga axloqiy saboq beradi va ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qiladi. Didaktik maqsadda qo'llangan kulgi hayotiy haqiqatlarni osonroq qabul qilishga yordam beradi.

d) Ruhiy ta'sir

Kulgi insonning ruhiy holatini yengillashtiradi va stressni kamaytiradi. Hajviy hikoyalardagi kulgi o'quvchini og'ir muammolarni yengilroq qabul qilishga undaydi.

Mustaqillik davri o'zbek hajviy hikoyalarida kulgi milliy va zamonaviy masalalarni yoritish, stereotiplarni buzish va o'quvchiga tanqidiy fikrlash imkoniyatini berish uchun ishlatilgan. Yozuvchilar o'rinli kulgi orqali o'quvchini asarning mazmuniga chuqurroq jalb qilishga erishganlar. Ammo ba'zi hollarda o'rinsiz yoki me'yordan tashqari qo'llangan kulgi asarning badiiy ta'sirini zaiflashtirishga olib kelgan.

Kulgi badiiy adabiyotda mazmun va shakl uyg'unligiga xizmat qiluvchi kuchli vositadir. Uni o'rinli ishlatish asarning estetik va ijtimoiy-tanqidiy funksiyalarini oshiradi. Ammo o'rinsiz qo'llangan kulgi esa asarning mazmuni va ta'sirchanligini susaytirishi mumkin. Mustaqillik davri o'zbek hajviy hikoyalarida kulgining o'rinli ishlatilishi milliy adabiyotning estetik va ijtimoiy ahamiyatini oshirishda muhim rol o'ynadi. Shu sabab, yozuvchilar kulgining me'yor va uyg'unligini saqlashga alohida e'tibor berishlari zarur.

Kulgi badiiy adabiyotda zavq uyg'otish, estetik hissiyotlarni boyitish va

jamiyatdagi dolzarb masalalarni yoritishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Biroq, kulgining me'yori saqlanmaganda, u bachkanalikka olib kelib, asarning badiiy-estetik qiymatini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun yozuvchi uchun kulgini o'rinli ishlatish va chegaralarni saqlash masalasi alohida ahamiyatga ega.

Kulgu me'yori – bu badiiy asarda kulgining o'rinli va muvozanatli qo'llanilishi, uning mazmun va shaklga mos kelishidir. Me'yor saqlangan holatda kulgi quyidagi funksiyalarni muvaffaqiyatli bajaradi:

a) Voqelikni estetik yoritish

Kulgi me'yori saqlangan asarlar voqelikni hayotiy va estetik tasvirlashga xizmat qiladi. Bu o'quvchiga zavq bag'ishlab, voqealarning ichki mohiyatini chuqurroq anglashga imkon beradi.

b) Qahramon xarakterini ochib berish

Bachkanalik – bu kulgining me'yordan tashqari oshirib yuborilishi yoki uning badiiy asar mazmuniga mos kelmaydigan tarzda ishlatilishidir. Bachkanalik quyidagi muammolarni keltirib chiqaradi:

a) Estetik ta'sirning pasayishi

Bachkana kulgi o'quvchining estetik zavqini susaytiradi va badiiy asarning jozibadorligini zaiflashtiradi. O'rinsiz yoki haddan tashqari bo'rtirilgan kulgi voqealarning tabiiyligini buzadi.

b) Mazmun va shakl uyg'unligining buzilishi

Asarda kulgi mazmun va shaklga mos kelmasa, bu o'quvchining voqealar haqidagi tasavvurini chalkashtiradi. Bachkanalik badiiy asarning ichki birligini buzadi va uni kamtarona ko'rinishda qoldiradi.

c) Qahramonlarning karikaturaga aylanishi

Bachkanalik qahramonlarni hayotiy obrazlardan uzoqlashtirib, ularni sun'iy va o'quvchi ishonch bildirmaydigan darajada karikaturaviy qahramonlarga aylantiradi.

d) Madaniy qadriyatlarga zidlik

Bachkana kulgi ko'pincha axloqiy va madaniy qadriyatlarni buzuvchi, ijtimoiy stereotiplarni mustahkamlovchi yoki o'quvchining hissiy ehtiyojlariga javob bermaydigan xususiyatlarga ega bo'ladi.

3. Kulgu me'yorini saqlash uchun tamoyillar

Kulgi me'yorini saqlash yozuvchidan badiiy mahorat va mas'uliyat talab qiladi. Quyidagi tamoyillar bunga yordam beradi:

a) Kulgi va mazmun uyg'unligi

b) Tabiiylik va hayotiylik

c) Haddan tashqari oshirishdan qochish

d) Madaniy va axloqiy chegaralarni saqlash

Mustaqillik davri o'zbek hajviy hikoyalarida kulgi me'yorini saqlash masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Yozuvchilar milliy qadriyatlar va zamonaviy masalalarni hajviy usulda aks ettirgan holda, kulgining o'rinli ishlatilishiga harakat qilganlar. Ammo ba'zi holatlarda kulgining me'yordan tashqari ishlatilishi asarlarning badiiy qiymatini pasaytirgan.

Kulgu badiiy asarda estetik ta'sirni kuchaytiruvchi vosita sifatida me'yorga ega bo'lishi kerak. Me'yoriy kulgi asarning mazmunini boyitadi, qahramonlarni hayotiy qiladi va o'quvchini muhim ijtimoiy masalalar haqida o'ylashga undaydi. Ammo bachkanalik asarning estetik va axloqiy me'yorlarini buzib, uning umumiy ta'sirini zaiflashtiradi. Mustaqillik davri hajviy hikoyalarida kulgi me'yoring saqlanishi milliy adabiyotning badiiy-estetik rivojiga ijobiy hissa qo'shgan. Shuning uchun yozuvchilar kulgini qo'llashda mazmun va shakl o'rtasidagi muvozanatni doimiy ravishda saqlashga intilishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

27. Tohir Malik. Teskari ko'zlar: adabiy-badiiy nashr. – Toshkent: DAVR PRESS. 2019. – B.138.
28. А.Обиджон. Балога қолган футболчи. Катталарга ҳажвиялар. – Тошкент. “Шарқ” нашриёти, 2010-йил. 288 бет.
29. Mamatkulov, M., & Faizullayeva, O. [2024]. Expression Of Symbols And Allegorical Images In Lyric Cycles. *Modern Science and Research* , 3 (1), 1-7.
30. Rakhmonkulovich, M. M. (2022). Folklore Traditions In The Epos Of Sayyadi “Tohir And Zuhro”. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 14, 4
31. Fayzullayeva, O. X. (2020). Diversity in writing Uzbek sonnets. *Theoretical & Applied Science*, (4), 627-633.
32. Fayzullayeva O. (2022). General Typological Characteristics Of Lyric Cycles. *Science and innovation*, 1(B5), 231-236.
33. Epic, M. M. S. S. (2020). Bakhrom and Gulandom” and the Folk Tales. *Scientific Reports of Bukhara State University*, 5(81), 34-38.
34. Mamatkulov, M. (2021). SAYYADI–GHAZAL WRITER. *Bulletin of Gulistan State University*, 2021(1), 46-50.
35. Mamatkulov, M. (2020). SAYQALIYNING “BAHROM VA GULANDOM” DOSTONIDA IRSOL UL-MASAL SAN” ATI. *Filologik ta’limni takomillashtirish muammolari*, 176.
36. Mamatkulov, M. R. (2020). THE ART OF HYPERBOLE IN THE EPIC NISHATI" HUSN AND DIL". *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(9), 246-252.
37. Mamatkulov, M. R. UDK: 809 SAYQALIYNING “BAHROM VA GULANDOM” DOSTONIDA TASHBIH SAN’ATI. *ILMIY AXBOROTNOMA*, 71.
38. Kholbekovna, F. O. (2021). The issue of artistic idea in poetry. *European Scholar Journal*, 2(4), 233-236.
39. Fayzullayeva, O. (2024). THE ISSUE OF FORM AND CONTENT IN LYRIC CYCLES. *Евразийский журнал технологий и инноваций*, 2(1), 55-60.
40. Xolbekovna, F. O. (2021). POETICS OF UZBEK CYCLE

SONNETS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(6), 394-402.

41. Kholbekovna, F. O. (2022). The artistic-aesthetic nature of rauf parfi's poetry. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, 12(5), 332-340.

42. Kholbekovna, F. O., & Oglu, E. B. J. (2021). Development and Improvement of Cyclicity. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 12049-12054.

43. Kholbekovna, F. O. (2021). THE ISSUE OF ARTISTIC IDEA IN POETRY. European Scholar Journal, 2 (4), 233-236.

44. Rahimjonov, N. M. K., & Fayzullaeva, O. K. (2020). SPECIFIC ASPECTS OF RAUF PARFI'S POETRY. Bulletin of Gulistan State University, 2020(3), 23-29.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL QUALITIES OF TEACHERS IN TEACHING ENGINEERING COMPUTER GRAPHICS.

Panjiyev Orifjon Erkinovich

State teacher Gulistan State University

+99890909240796 Orifakkaunt@gmail.com

Gulboyeva Surayyo Ikrom qizi

Student at Gulistan State University

+998 94 442 36 34 suroyyogulboyeva@gmail.com

Ibroximov Abbosali Bahodir o'g'li

Student at Gulistan State University

+998 93 192-28-60 ibroximovabbosali@gmail.com

Qurbonaliyev Ahmad Zufarjon O'g'li

Student at Gulistan State University

+998332471882 p66245540@gmail.com

Annotation: This article outlines the role of the use of modern pedagogical and innovative technologies in teaching engineering graphics, and also defines such concepts as “technology”, “innovation.” It is stated that the main purpose of using modern pedagogical technologies is to achieve students' efficiency for the easiest mastering the material and advanced training.

Key words: approach, theoretical material, future teacher, personal approach, methodological base, professional activity, educational process, active teaching method, student.

INTRODUCTION

Based on the tasks set in the national personnel training program of the Republic of Uzbekistan to improve the quality of education, conducting training using innovative teaching technologies opens a wide way for students to strive for